

УДК 657:004

JEL Classification: M40, M41, D24.

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).185-196](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).185-196)

О.А. Шевчук, доц., канд. екон. наук

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Облікова політика підприємства в управлінні електронними транзакціями

Основним регламентуючим документом у сфері обліку, контролю і оподаткування на мікрорівні є облікова політика підприємства. В документі про облікову політику зазначають обраний з варіативно доступних методів та способів обліку електронних транзакцій. Інноваційність, ризиковість, значна волатильність та динамічність обліку електронних платіжних засобів та криптооб'єктів потребує всеохопного регламентування електронних транзакцій в обліковій політиці підприємства. Мета дослідження полягає у систематизації положень облікової політики підприємства, які стосуються електронних транзакцій, та їх удосконалення в умовах становлення цифрової економіки в Україні.

У статті обґрунтовано важливість визначення усіх аспектів та особливостей реалізації електронних транзакцій в обліковій політиці. Пояснено вплив різних методик і способів обліку електронних платіжних засобів та криптооб'єктів на фінансові результати діяльності підприємств. Запропоновано перелік елементів облікової політики, які стосуються електронних транзакцій. Визначено методи обліку електронних грошових засобів та криптооб'єктів, які вказуються в обліковій політиці підприємства і найбільш повно відповідають принципам функціонування системи електронних транзакцій.

Врахування усіх особливостей та характеристик електронних і криптографічних грошових засобів в обліковій політиці створює якісне інформаційне, інструктивне та нормативно-правове поле для ефективного управління електронними транзакціями.

облік, облікова політика, електронні транзакції, електронні гроші, криптооб'єкти

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік характеризується доступністю значної кількості методик та алгоритмів обробки облікової інформації. Нормативно-правовими документами у сфері обліку і контролю передбачено різні варіанти організації облікового процесу на підприємстві. На вибір облікових та управлінських фахівців пропонуються варіативні способи обліку майже усіх об'єктів та процесів. Проте, враховуючи кардинально різний вплив обраної методики на показники фінансового стану підприємства, персонал має дотримуватися чіткої послідовності дій під час селекції доступних варіацій. Перш за все, на підприємстві необхідно чітко зафіксувати обрану облікову методику у внутрішніх регламентах підприємства. Таким регламентом на рівні підприємства є наказ про облікову політику. Облікову політику підприємства заборонено часто змінювати з метою унеможливлення маніпуляцій зі звітними показниками.

Облікова політика стає основним документом, у якому ідентифіковано та наведено один спосіб обліку для кожного об'єкту чи процесу із варіативно доступних. Також облікова політика позиціонується ядром інформаційної синхронізації різних внутрішніх регламентів, які стосуються організації обробки інформації на підприємстві. Облікові та управлінські фахівці використовують цей внутрішній документ у ролі інструкції з організації та методики обробки облікової інформації. Через наявність науково-теоретичного та прикладного контенту облікова політика перетворюється на концепцію розвитку соціально-економічної діяльності підприємства. Водночас, облікова політика відображає погляд державних інституцій на розвиток обліку на макрорівні. Як наслідок, через облікову політику відбувається імплементація загальнодержавних та глобальних принципів обліку в практику функціонування усіх підприємств та організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування облікової політики активно обговорюється науковою спільнотою. Проте, окремі об'єкти чи процеси обліку у контексті трансформації елементів облікової політики рідко стають предметом наукового пошуку. Не виключенням є й система електронних трансакцій, на яку звертають увагу деякі науковці при уточненні положень облікової політики підприємств. Зокрема, Селіванова Н., Корня С. та Сімова А. дослідили взаємозв'язок між національними нормативно-правовими документами та внутрішніми регламентами у сфері обліку електронних трансакцій. Науковці пояснили вплив зміни регуляторних документів на методіку обліку на мікро- та макрорівнях [9, с. 93-94]. Доповнила дослідження Назарова І., якою обґрунтована залежність між обліковою політикою підприємства та первинними документами, що стосуються електронних розрахунків з контрагентами [2]. Гакю Сиаіф Ал (Haq Syaif Al) та Иунанто (Yunanto) визначили необхідність нормативно-правового регламентування положень облікової політики щодо використання інформаційних технологій на прикладі ШІ в обліку електронних трансакцій [4]. Також Курга Н., Фартушняк О., Безкоровайна Л. запропонували зміни до облікової політики підприємства у частині використання хмарних сервісів, SaaS-послуг та нейромережових технологій в обліку електронних трансакцій [6, с. 15-20].

Макурін А. та інші визначили необхідність регламентування в обліковій політиці порядку калькулювання собівартості генерованої одиниці криптовалюти з інформуванням бухгалтерів, клієнтів, податкових інституцій та аудиторів за допомогою технології блокчейн [7, с.30-32]. Негативний вплив маніпулятивних технік в обліковій політиці, як складових креативного обліку, на формування інформації про електронні трансакції пояснили АлнуяіміАвс (AlnujaimiAws) та Мангел Ісмаел (ManhellIsmael) [3].

Протилежний напрям розвитку запропонували Оладутіре Оладеї (Oladutire Oladeji), Шітту Мурітала (Shittu Muritala) та Олоніте Олуіемі (Olonite Oluyemi), висунувши концепцію поведінкової облікової політики щодо нейрообліку електронних трансакцій підприємств [8]. Задорожний З.-М. та інші сформувавши облікову політику підприємства щодо обліку платіжних засобів та електронних ресурсів у віртуальному середовищі метавсесвіту [11]. Доповнили дослідження у сфері обліку у метавсесвіті Муравський В., Денчук П. та Ревега О., які уточнили положення облікової політики у частині електронних трансакцій з різними контрагентами у метавсесвіті [1]. Субачієне Раса (SubaćiєnєRasa) та Кураускієне Наталія (Kurauskienė Natalija) позиціонують облікову політику як сукупність альтернатив, які еволюціонують з розвитком криптовалют у системі електронних трансакцій [10]. Досить революційний спосіб регламентування обліку електронних трансакцій запропонував Кгалаф Есам (Khalaf Esam), який полягає в розробці облікових інструкцій з обробки інформації про криптовалютні операції [5]. Незважаючи на важливість проведених досліджень, наведені наукові праці є епізодичними та несистемними, що актуалізує необхідність комплексної розробки облікової політики підприємства у частині врахування усіх особливостей та характеристик електронних платіжних засобів і криптооб'єктів.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у систематизації положень облікової політики підприємства, які стосуються електронних трансакцій, та їх удосконалення в умовах становлення цифрової економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Найбільш проблемним аспектом облікової політики підприємства є визнання електронних платіжних засобів та криптоактивів об'єктами бухгалтерського обліку. В документі про облікову політику необхідно вказати на приналежність тих чи інших облікових об'єктів до нематеріальних активів, фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів. З цією метою необхідно застосувати обліковий принцип превалювання сутності над формою для ідентифікації

об'єктів бухгалтерського обліку. Залежно від мети утримання та використання таких об'єктів може змінюватися їх облікова природа. Тому, якщо електронні трансакції здійснюються з метою отримання права власності та довготермінового володіння активами, криптооб'єкти визнаються нематеріальними активами. Електронні трансакції, зорієнтовані на отримання спекулятивного доходу, пов'язані з оперуванням фінансових інвестицій. Натомість, електронні гроші та криптовалюти як засоби розрахунку між контрагентами визнаються в обліку еквівалентами грошових коштів. Залежно від виду електронних платіжних засобів чи криптооб'єктів можуть змінюватися елементи облікової політики, що стосуються електронних трансакцій (рис. 1).

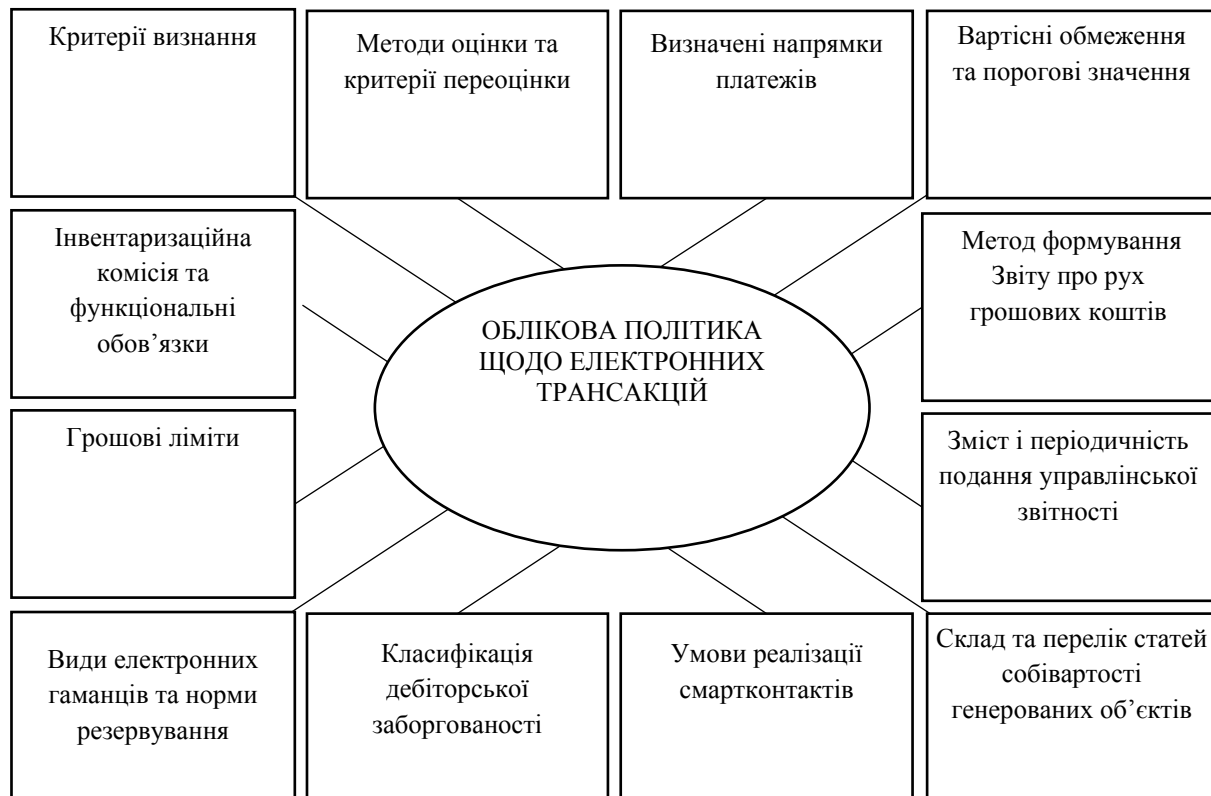

Рисунок 1 - Елементи облікової політики у частині обліку електронних трансакцій
Джерело: сформовано автором

Відповідно до обраного об'єкту в обліковій політиці фіксується метод їх оцінки. Незалежно від обраного методу облікової оцінки, в документі про облікову політику зазначається можливість проведення переоцінки за справедливою вартістю. Оскільки для більшості електронних платіжних засобів та криптоактивів наявний активний ринок, уможлиблюється використання справедливої (ринкової) вартості у процесі оцінки (переоцінки) електронних облікових об'єктів.

Враховуючи значну варіативність доступних для менеджменту електронних платіжних засобів, необхідним є визначення напрямків реалізації електронних трансакцій. З метою обмеження валютних зловживань та запобігання множинних конвертацій доцільно сформуванати матрицю електронних платежів у розрізі сфер діяльності та одержувачів. Стовбці даних у матриці відображають види електронних грошей та криптовалют, а рядки – напрямки витрачання та контрагентів (табл. 1).

Таблиця 1 – Матриця санкціонованості електронних трансакцій

Вид діяльності \ Грошовий засіб	Е-гривня	ГлобалМані	PayPal	Bitcoin	...
Придбання чи оренди необоротних активів	+	+	+	+	
Купівлі матеріальних цінностей	+				
Здійснення фінансових інвестицій	+	+	+	+	
Розміщення на депозиті	+	+			
Отримання внесків в капітал	+			+	
Залучення позик	+	+	+		
Розрахунки з різними кредиторами	+		+		
Сплати податків і зборів	+				

Джерело: розроблено автором

В обліковій політиці підприємства доцільно визначати перелік електронних платіжних засобів, якими оплачуються окремі трансакції щодо: придбання чи оренди необоротних активів; купівлі матеріальних цінностей; здійснення фінансових інвестицій; розміщення на депозиті; отримання внесків в капітал підприємств; залучення позик; розрахунків з різними кредиторами; сплати податків і зборів тощо. Кожний напрямок діяльності можна деталізувати у необхідних розрізах. Така можливість може бути корисною, наприклад, для розрахунків з певними контрагентами, з якими підприємство співпрацює на постійній основі, з використанням тільки окремих видів електронних грошей чи криптовалют.

Проведення електронних трансакцій за сферами економічної діяльності повинно здійснюватися відповідно до матриці, визначеної обліковою політикою підприємства. Використання електронних платіжних засобів не за призначенням порушує внутрішні регламенти та потребує обов'язкового дозволу відповідальних осіб.

Також облікові та управлінські фахівці можуть обмежити перелік електронних платіжних засобів, за допомогою яких можуть здійснювати електронні трансакції на підприємстві. Особам, відповідальним за електронні трансакції, можна заборонити приймати електронні та криптографічні валюти, щодо яких існують сумніви стосовно легітимності, безперервності та перспективності їх майбутнього використання. У внутрішніх регламентах підприємства можна вказувати перелік електронних та криптографічних валют, які приймаються від платників. Приклад таких обмежень наведено у табл. 2. Електронні трансакції з наведеними у таблиці платіжними засобами можуть бути дозволені: безумовно враховуючи наявність відкритих електронних рахунків чи криптогаманців, за згоди відповідальних осіб, за умови не перевищення порогової суми, в обмін на інший актив. Якщо певна грошова одиниця відсутня у таблиці, то підприємство за будь-яких обставин відмовляється від її використання.

Іншою групою платіжних засобів, які потребують підвищеної уваги, є волатильні електронні гроші та криптовалюти. Утримання таких електронних активів є небажаним. В обліковій політиці можна регламентувати термін, протягом якого персонал підприємства має позбутися волативних платіжних засобів.

Таблиця 2 - Вартісні обмеження електронних трансакцій

Вид електронних грошей чи криптовалют	Дозволено приймати безумовно	Дозволено приймати за згоди менеджера	Дозволено приймати менше суми в еквіваленті	Дозволено в обмін на інший актив
Е-гривня	+			
ГлобалМані	+			
PayPal		+		
Bitcoin		+		
Solana			+ 1000 USD	+
LidoStaked ETH			+ 200 USD	+
Dogecoin				+
...				

Джерело: сформовано автором

Іншим критерієм негайного вибуття таких активів може бути відсоток зміни їх ринкової вартості. В обліковій політиці можна визначити нижній і верхній вартісні пороги, при досягненні яких порівняно з первісною вартістю електронних та криптографічних валют, відбуватиметься автоматичне закриття електронних трансакцій (табл. 3).

Таблиця 3 - Порогове значення завершення (закриття) електронних трансакцій

Вид електронних грошей чи криптовалют	Абсолютне значення втрат	Відсоткове значення втрат	Абсолютне значення доходу	Відсоткове значення доходу
Bitcoin	2000 USD	15 %		
Solana	50 USD	8 %	25 USD	4 %
LidoStaked ETH	600 USD	10 %	600 USD	10 %
Dogecoin			0.05	30 %
...				

Джерело: розроблено автором

Така можливість уже функціонально реалізована у системі ф'ючерсних та опціонних торгів. При регламентації в обліковій політиці умов остаточного завершення електронних трансакцій реалізується механізм мінімізації втрат унаслідок падіння біржових чи валютних котирувань та обмеження максимального доходу для його негайної фіксації у системі бухгалтерського обліку. Іншими словами, управлінський та обліковий персонал здатний мінімізувати ризики, пов'язані з утриманням та використанням волативних платіжних засобів та криптовалют.

Незважаючи на здатність електронних активів до самоідентифікації у системі обліку, що є підставою для перманентної автоматичної інвентаризації, в обліковій політиці необхідно зазначати порядок їх інвентаризаційного контролю. Оскільки згідно з чинним законодавством інвентаризація обов'язково здійснюється хоча б один раз в рік, потрібно визначати час її проведення. Найкращим варіантом є інвентаризація електронних грошових засобів та криптооб'єктів в кінці року перед формуванням звітності, у тому числі звіту про рух грошових коштів.

Для цілей інвентаризаційної перевірки електронних трансакцій необхідно сформувати інвентаризаційну комісію. Склад інвентаризаційної комісії доцільно фіксувати у внутрішніх регламентах підприємства з врахуванням компетентності

посадових осіб у електронних трансакціях. Іншими словами, інвентаризаційними експертами повинні бути особи, які ознайомлені з принципами функціонування системи електронних трансакцій, беруть участь в обліку та управлінні електронними грошовими засобами та криптооб'єктами.

Разом з формуванням персонального складу інвентаризаційної комісії у внутрішніх регламентах необхідно визначити перелік посадових осіб, у функціональному розпорядженні яких перебувають електронні трансакції. Працівників підприємства, пов'язаних з електронними трансакціями, доцільно поділити на групи: розпорядників грошових коштів, керівників з правом санкцій, облікових фахівців, контролерів електронних трансакцій та інших осіб. Для кожного виду відповідальних працівників необхідно передбачити комбінацію посадових обов'язків і повноважень щодо функціонування системи електронних трансакцій. Набір посадових інструкцій може бути різним: для одних працівників це можливість здійснювати або призупиняти електронні трансакції, для інших – реалізувати інформаційні та обліково-контрольні функції. Регламентовані посадові обов'язки та повноваження необхідно синхронізувати з посадовими інструкціями. В посадовій інструкції кожного працівника необхідно визначити обов'язкові дії для різних фінансово-господарських подій. Водночас, доцільно визначити відповідальність за протиправні або відсутні дії посадовими особами, що можуть призвести до економічних втрат підприємства.

З метою своєчасної реакції на інформаційний запит щодо підтвердження чи заборони електронної трансакції необхідно визначити вид комунікаційного каналу для кожного виду чи особи працівника. Такими способами електронного комунікування можуть бути повідомлення через соціальні мережі, месенджери, електронну пошту, акаунти у системі електронних трансакцій чи спеціалізовані програмні додатки для гаджетів. Кожний зі способів комунікування має переваги та недоліки, які пов'язані зі: загрозами інформаційній безпеці, швидкістю надходження інформаційних сповіщень, можливістю контролю потрапляння запиту до відповідного адресату. Іншим критерієм підбору комунікаційних каналів є зручність в опрацюванні інформації про електронні трансакції різними людьми, що характеризуються специфічним набором ергономічних та інформаційних пріоритетів. Для забезпечення надійності комунікацій у системі електронних трансакцій доцільно передбачити комбіноване застосування різних способів комунікування з відповідальними особами. На випадок зростання рівня інформаційних загроз доцільно також визначити резервні способи комунікування.

Додаткової регламентації потребують грошові ліміти. На відміну від класичних касових лімітів, що не є актуальними у системі електронних трансакцій, необхідно обмежувати залишок або обіг електронних грошових коштів. Зокрема, доцільно лімітувати частку грошових засобів, що можуть реінвестуватися з метою запобігання можливих інвестиційних ризиків. Іншими словами, менеджментом підприємства доцільно встановити відсоток від загального обсягу електронних трансакцій, які можуть направлятися на проведення фінансових операцій зі спекулятивною метою. Для цього електронні рахунки доцільно розподілити за напрямками діяльності: основний, розрахунковий, депозитний, кредитний, резервний та торговий (інвестиційний). Разом всі електронні грошові активи сумуються у складі загального рахунку (електронного гаманця). Для кожного виду грошового рахунку доцільно зазначати в обліковій політиці у відносному чи вартісному вимірнику норму накопичення. У деяких випадках, наприклад, для торгового (інвестиційного) рахунку норматив є максимально допустимим значенням, в інших – мінімально необхідним для нормального функціонування підприємства (табл. 4).

Таблиця 4 - Норма обов'язкового резервування для різних електронних рахунків

Вид електронного рахунку	Абсолютне значення резервування за місяць	Відносне значення резервування за місяць
Основний рахунок	2000USD	-
Розрахунковий рахунок	-	3 %
Депозитний рахунок		100 %
Кредитний рахунок	500 USD	-
Резервний рахунок		100 %
Торговий рахунок		5 %

Джерело: розроблено автором

В обліковій політиці підприємства необхідно визначати ліміт для проведення автоматичних електронних трансакцій. Для цілей реалізації смартконтрактів встановлюється грошовий поріг, нижче якого уможливаються грошові операції без відома відповідальних осіб. Іншими словами, в документі про облікову політику проводиться лімітування безготівкових операцій, що настають за результатами виконання умов смартконтракту. При перевищенні порогу автоматичного валютування необхідне залучення посадових працівників для схвалення або заборони електронних трансакцій. Таке цільове лімітування потребує визначення діапазонів обсягу електронних трансакцій зі зростаючою сумою. У зростаючій градації обсягів електронних трансакцій також доцільно вказувати посаду та конкретну особу, до якої надсилатиметься санаційний запит. Чим більший розмір грошової операції, тим вищою за посадою має бути відповідальна особа. Для надання дозволу для значних грошових трансакцій необхідно залучати облікових та управлінських фахівців найвищої ланки управління – головного бухгалтера і керівника відділу (департаменту).

Додатково необхідно регламентувати час реакції працівників на інформаційні запити. Для різних грошових лімітів часовий лаг між отриманням інформації про електронну трансакцію та настанням реакції на неї може значно різнитися (табл. 5).

Для проведення значних грошових операцій обліковим та управлінським працівникам може знадобитися значний період часу для прийняття відповідних рішень. Така часова градація в управлінні електронними трансакціями забезпечує своєчасність контролю та належну обґрунтованість проведення грошової операції. У випадку перевищення часового порогу реакції відповідальних осіб незначні електронні трансакції автоматично вважаються дозволеними. Натомість, грошові операції зі значними та мультивалютними грошовими коштами призупиняються до остаточно ухвалення рішень працівниками облікового та управлінського підрозділів. Грошові операції, що мають ознаки ризикованості, не підлягають автоматичному проведенню.

Таблиця 5 - Вартісна та часова градація санкцій на електронні трансакції

Розмір електронної трансакції	Запит до відповідальної особи за санкцією	Час реакції на запит
0-1000 USD	-	-
1001-2000 USD	Менеджер операційного рівня	30 хв.
2001-5000 USD	Менеджер тактичного рівня, обліковий фахівець з електронних трансакцій	2 год.
5001-10000USD	Менеджер стратегічного рівня, обліковий фахівець за напрямом діяльності	12 год.
більше 10000 USD	ТОП-менеджер, головний бухгалтер	1 доба

Джерело: розроблено автором

Ризиковість електронних трансакцій також впливає на ймовірність сплати заборгованості за розрахунками з контрагентами. Тому необхідно регламентувати порядок визнання дебіторської заборгованості за електронними розрахунками простроченою. Аналогічно до інших видів дебіторської заборгованості необхідно визначити часовий поріг її переведення до складу безнадійної. Для електронних розрахунків, враховуючи миттєвість їх реалізації, такий часовий лаг має бути меншим у порівнянні з іншими видами заборгованості з дебіторами.

Якщо при реалізації електронних трансакцій за умовами смартконтрактів не вдалося автоматично стягнути з дебітора відповідну суму коштів, доцільно спробувати через певний час (1-2 тижні) ще раз провести оплату за вимогою. Неуспішність повторної спроби дає підстави для визнання дебіторської заборгованості протермінованою вже за 30 днів. Якщо у менеджменту підприємства відсутня впевненість щодо можливості добровільної сплати чи примусового стягнення, то після 90 днів дебіторську заборгованість доцільно автоматично позиціонувати безнадійною. В подальшому облікова інформація щодо невчасно сплаченої та безнадійної дебіторської заборгованості є підставою для прогнозування надійності та ділової репутації контрагентів. В обліковій політиці доцільно визначити мінімальний розмір протермінованої заборгованості щодо розрахунків з дебіторами, яка буде врахована при оцінюванні контрагентів. Іншими словами, проблемна дебіторська заборгованість, наприклад, менше у еквіваленті 5000 грн, не буде враховуватися в рейтингуванні контрагентів, що виключає несуттєві та випадкові події у бізнес-взаємодії з покупцями та замовниками.

Для розрахунків з кредиторами необхідно передбачити схожий механізм відтермінування електронних трансакцій. З метою перевірки стану виконання умов договору з контрагентом в обліковій політиці необхідно зазначити часовий лаг остаточного проведення електронних трансакцій. Чим вища сума грошової операції, тим більший час потрібний для контролю електронної трансакції. Протягом часу відтермінування платежу у підприємства зростатиме обсяг кредиторської заборгованості. З метою уникнення судових позовів щодо стягнення кредиторської заборгованості доцільно синхронізувати часовий лаг платіжного відтермінування з умовами договору з контрагентом. Іншими словами, у договорі необхідно зазначити термін, який відводить платнику для оплати кредиторської заборгованості після її виставлення контрагенту. Такий часовий проміжок також необхідний платнику для перевірки легітимності електронної трансакції. Додатковим стимулом для підприємства, у якого виникає тривала кредиторська заборгованість за електронними трансакціями, є можливість вільного розпорядження коштами, які тимчасово перебувають ще у розпорядженні платника, що забезпечує додаткову його ліквідність та платоспроможність.

Водночас в обліковій політиці необхідно визначити порядок компенсації за протерміновану дебіторську та кредиторську заборгованість з використання електронних платіжних засобів, курс яких значно варіюється у часі. Як наслідок, усі електронні трансакції необхідно обумовлювати з договірними учасниками у валюті договору та грошовому еквіваленті з використанням доларів США чи Євро. При суттєвій зміні курсу електронного платіжного засобу, наприклад, більше чим на 3 % за період між моментом виникнення заборгованості та її сплатою, необхідне уточнення суми електронної трансакції. Сучасні системи електронних трансакцій здатні автоматично визначати остаточний розмір дебіторської чи кредиторської заборгованості в момент її погашення з врахуванням актуального курсу.

При генеруванні нової одиниці грошових засобів чи криптовалюти перед обліковими та управлінськими фахівцями виникає проблема достовірного визначення

первісної вартості. В обліковій політиці традиційно розкривається перелік і склад статей, які формують собівартості новостворених активів. Для платіжних електронних засобів чи криптоактивів перелік складових може бути дещо специфічним, що обумовлюється нематеріальною та віртуальною їх економічною природою. До елементів первісної вартості новостворених електронних активів, які можна відображати в обліковій політиці підприємства, відносяться:

- заробітна плата працівників, зайнятих програмуванням, тестуванням, обслуговуванням та іншими напрямками діяльності, пов'язаними з функціонуванням системи електронних трансакцій;
- внески на соціальні заходи та соціальне страхування відповідних працівників;
- витрати електроенергії та інших комунальних послуг щодо забезпечення функціонування програмного і технічного забезпечення, а також належних умов праці персоналу;
- амортизація необоротних матеріальних активів, які безпосередньо беруть участь в генеруванні електронних активів;
- амортизація нематеріальних активів, які частково або повністю переносять вартість на новостворені об'єкти;
- оренда об'єктів та аутсорсинг послуг, які включаються у первісну вартість;
- вартість матеріальних цінностей, використаних в генеративному процесі;
- інші витрати, які асоціюються з електронними трансакціями.

Доцільно зауважити, що частка витрат, які формують первісну вартість генерованих активів, зменшується згідно з місцем у наведеному списку. Іншими словами, заробітна плата персоналу займає лівову частку витрат у собівартості новостворених електронних платіжних засобів та криптооб'єктів. Натомість, вартість матеріальних цінностей в ІТ-індустрії порівняно з іншими галузями діяльності є мізерною. Регламентування в обліковій політиці переліку і складу статей забезпечує основу для подальшого контролю достовірності первісної оцінки облікових об'єктів. Також такий внутрішній регламент є інструкцією для облікових фахівців щодо визначення вартості генерованих електронних засобів та криптооб'єктів.

Враховуючи динамічність та ризиковість електронних трансакцій, доцільно визначати зміст та періодичність надання звітності для внутрішніх користувачів. Кожний рівень облікових та управлінських фахівців потребує різної облікової інформації. Для працівників, відповідальним за окремі напрямки обліку в управлінні електронними трансакціями, доцільно обмежувати обсяг наданої облікової інформації. Іншими словами, персоналу підприємства повинна надаватися звітна інформація в обсязі, необхідному для виконання посадових обов'язків. І тільки для керівників відділень та головному бухгалтеру надається загальний масив відомостей у внутрішній звітності, яка різносторонньо характеризують діяльність підприємства. За схожим принципом доцільно визначати також періодичність звітування. Для операційного персоналу внутрішню звітність доцільно формувати щоденно. Працівників, зайнятих стратегічним плануванням діяльності підприємствам, може цікавити щомісячна звітність у частині електронних трансакцій підприємства. Натомість, для ТОП-менеджерів та головного бухгалтера доцільно передбачити в обліковій політиці можливість формувати звітність за довільний проміжок часу. Завдяки цифровізації інформаційних процесів у системі електронних трансакцій таку звітність можна формувати зі значним рівнем зручності та періодичності. Внутрішня звітність за вільністю формування та форматування якісно відрізняється у порівнянні з фінансовою звітністю.

В прикінцевих положеннях документу про облікову політику у частині регламентування електронних трансакцій необхідно зазначити спосіб формування

фінансового звіту – Звіту про рух грошових коштів. Цей вид фінансової звітності може складатися двома способами: прямим та непрямим методами. Кожний з варіантів формування звітності має переваги. Прямий метод дає змогу акумулювати інформацію у розрізі видів економічної діяльності підприємства (операційної, інвестиційної, фінансової тощо). Враховуючи варіативне походження електронних платіжних засобів та криптооб'єктів, необхідно окремо їх позиціонувати еквівалентами грошей, нематеріальними активами, інвестиційними чи фінансовими інструментами з відповідним відображенням у різних розділах Звіту про рух грошових коштів. Відповідно, прямий метод формування звітності найбільш повно відповідає інтересам менеджменту щодо інформаційного розмежування різних видів електронних та криптографічних валют. На противагу прямому способу звітування непрямий метод передбачає коригування розміру чистого прибутку (збитку) на суми негрошових видатків і доходів підприємства. Отже, у Звіті про рух грошових коштів (непрямий метод) будуть відображатися електронні трансакції, пов'язані тільки з грошовими коштами та їхніми еквівалентами. Проте, інформація про інші види електронних платіжних засобів та криптовалют не розкриваються у такій фінансовій звітності, що не дає змоги найбільш повно інформаційно характеризувати електронні трансакції підприємства. Перевага цього виду звіту полягає у поясненні взаємозв'язку між прибутком (збитком) підприємства та змінами активів і зобов'язань підприємства. Але, інформаційна обмеженість у частині розкриття різносторонніх електронних активів не дає змоги бути Звіту про рух грошових коштів (за непрямим методом) дієвим засобом інформування зовнішніх стейкхолдерів. Відповідно більш пріоритетним є прямий метод генерування цієї форми фінансової звітності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Процес обробки облікової інформації визначається внутрішніми регламентами. Центральним серед регламентуючих документів у сфері обліку, контролю і оподаткування є облікова політика підприємства. Облікова політика визначає обраний з варіативно доступних метод обліку усіх об'єктів та процесів, у тому числі електронних трансакцій. До елементів облікової політики, які стосуються методичних та організаційних положень обліку електронних платіжних засобів та криптооб'єктів, відносяться: критерії визнання облікових об'єктів; методи оцінки та критерії переоцінки; визначені напрямки платежів для деяких видів платіжних засобів; вартісні обмеження та порогові значення завершення (закриття) трансакцій; терміни проведення інвентаризації; склад інвентаризаційної комісії та функціональні обов'язки відповідальних осіб; грошові ліміти; види електронних гаманців та норми резервування; класифікація дебіторської заборгованості та умови визнання її простроченою; умови реалізації смартконтактів; склад та перелік статей первісної вартості новостворених облікових об'єктів; зміст і періодичність подання управлінської звітності; метод формування Звіту про рух грошових коштів тощо. Регламентування в обліковій політиці наведених напрямів реалізації методичних та організаційних положень обліку електронних і криптографічних платіжних засобів створює якісне інформаційне, інструктивне та нормативно-правове поле для ефективного управління електронними трансакціями. Врахування обліковими та управлінськими фахівцями елементів облікової політики забезпечує якісні параметри облікової інформації про електронні трансакції з метою ефективного, своєчасного та дієвого управління діяльністю підприємств. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні впливу обраних елементів облікової політики, які стосуються методичних та організаційних положень обліку електронних платіжних засобів та криптооб'єктів, на формування показників фінансової звітності підприємств.

Список літератури

1. Муравський В., Денчук П., Ревега О. Облік та аудит електронних транзакцій у метавсесвітах. *Вісник Економіки*. 2022. № 2. С. 128-141. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.128>.
2. Назарова І. Сутність та обліково-інформаційне забезпечення електронних розрахунків. *Вісник Економіки*. 2022. № 3. С. 123-136. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.123>.
3. Alnujaimi Aws, Manhel Ismael. Creative accounting Standards and its techniques. *International Journal of Research*. 2024. № 4. 20. P. 939-958. URL: https://www.researchgate.net/publication/379431541_Creative_accounting_Standards_and_its_techniques.
4. Haq Syaif Al, Yunanto. Legal Implications of Using Artificial Intelligence (AI) Technology in Electronic Transactions. *International Journal of Social Science and Human Research*. 2024. № 7. URL: <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v7-i05-108>.
5. Khalaf Esam. An Introduction to The Development of Accounting Guidelines for Cryptocurrencies (Experimental Study). *International Journal of Accounting and Management Sciences*. 2022. № 1. URL: <https://doi.org/10.56830/BUNS6406>.
6. Kurhan, Natalia, Fartushniak, Olha, Bezkorovaina, Lidiia. Improvement of organization and automation of commercial enterprise electronic money accounting in conditions of economy digitalization. *Economics of Development*. 2023. № 22. P. 8-20. URL: <https://doi.org/10.57111/econ/3.2023.08>.
7. Makurin Andrii, Maliienko Andrii, Tryfonova Olena, Masina Lyudmyla. Management of Cryptocurrency Transactions from Accounting Aspects. *Economics. Ecology. Socium*. 2023. № 7. P. 26-35. URL: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2023.7.3-3>.
8. Oladutire Oladeji, Shittu Muritala, Olonite Oluyemi. Behavioural of Accounting Policies: The International, Neuroaccounting and Generally Accepted Accounting Principles (GAAPs) Perspectives. *International Journal of Research*. 2023. № 1. P. 114-120. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10254668>.
9. Selivanova N.M., Kornia S.V., Simova A.O. The Use of Electronic Money in Payment Operations of Ukrainian Enterprises: Issues of Regulatory Regulation and Accounting. *Economics: time realities. Scientific*. 2023. № 5 (69). <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No5/90.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2023.8. DOI: 10.5281/zenodo.10092664.
10. Subačienė Rasa, Kurauskienė Natalija. Evaluation of alternatives of cryptocurrency accounting. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*. 2020. № 22. P. 4. URL: <https://doi.org/10.15388/batp.2020.26>.
11. Zadorozhnyi Zenovii-Mykhaylo, Muravskiy Volodymyr, Humenna-Derij Mariia, Zarudna Nataliia. Innovative Accounting and Audit of the Metaverse Resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. № 13. P. 10-19. URL: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02>.

References

1. Muravskiy, V., Denchuk, P., & Reveha, O. (2022). Accounting and auditing of electronic transactions in metauniverses. *Visnyk Ekonomiky*, 2, 128-141. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.128> [in Ukrainian].
2. Nazarova, I. (2022). The essence and accounting and information provision of electronic calculations. *Visnyk Ekonomiky*, 3, 123-136. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.123> [in Ukrainian].
3. Alnujaimi, Aws, & Manhel, Ismael. (2024). Creative accounting Standards and its techniques. *International Journal of Research*, 4, 20, 939-958. https://www.researchgate.net/publication/379431541_Creative_accounting_Standards_and_its_techniques [in English].
4. Haq, Syaif Al, Yunanto. (2024). Legal Implications of Using Artificial Intelligence (AI) Technology in Electronic Transactions. *International Journal of Social Science and Human Research*, 7. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v7-i05-108> [in English].
5. Khalaf, Esam. (2022). An Introduction to The Development of Accounting Guidelines for Cryptocurrencies (Experimental Study). *International Journal of Accounting and Management Sciences*. 1. <https://doi.org/10.56830/BUNS6406> [in English].
6. Kurhan, Natalia, Fartushniak, Olha, & Bezkorovaina, Lidiia. (2023). Improvement of organization and automation of commercial enterprise electronic money accounting in conditions of economy digitalization. *Economics of Development*, 22, 8-20. <https://doi.org/10.57111/econ/3.2023.08> [in English].
7. Makurin, Andrii, Maliienko, Andrii, Tryfonova, Olena, & Masina, Lyudmyla. (2023). Management of Cryptocurrency Transactions from Accounting Aspects. *Economics. Ecology. Socium*, 7, 26-35. <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2023.7.3-3> [in English].
8. Oladutire, Oladeji, Shittu, Muritala, & Olonite, Oluyemi. (2023). Behavioural of Accounting Policies: The International, Neuroaccounting and Generally Accepted Accounting Principles (GAAPs) Perspectives. *International Journal of Research*, 1, 114-120. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10254668> [in English].

9. Selivanova, N.M., Kornia, S.V., & Simova, A.O. The Use of Electronic Money in Payment Operations of Ukrainian Enterprises: Issues of Regulatory Regulation and Accounting. *Economics: time realities. Scientific* 2023. № 5 (69). <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No5/90.pdf> <https://doi.org/10.15276/ETR.05.2023.8> [in English].
10. Subačienė, Rasa, & Kurauskienė, Natalija. (2020). Evaluation of alternatives of cryptocurrency accounting. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*, 22, 4. <https://doi.org/10.15388/batp.2020.26> [in English].
11. Zadorozhnyi, Zenovii-Mykhaylo, Muravskiy, Volodymyr, Humenna-Derij, & Mariia, Zarudna. Innovative Accounting and Audit of the Metaverse Resources. *Marketing and Management of Innovations*, 13, 10-19. <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> [in English].

Oleh Shevchuk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Accounting Policy of the Enterprise in the Management of Electronic Transactions

The main regulatory document in the field of accounting, control and taxation at the micro level is the accounting policy of the enterprise. The document on the accounting policy specifies the methods of accounting for electronic transactions selected from the variously available methods. Innovativeness, riskiness, significant volatility and dynamism of accounting of electronic payment means and crypto-objects require comprehensive regulation of electronic transactions in the accounting policy of the enterprise. The purpose of the study is to systematize the provisions of the accounting policy of the enterprise, which relate to electronic transactions, and their improvement in the conditions of the formation of the digital economy in Ukraine.

The article substantiates the importance of defining all aspects and features of the implementation of electronic transactions in the accounting policy. The impact of various methods of accounting for electronic payment means and crypto objects on the financial results of enterprises is explained. A list of elements of the accounting policy related to electronic transactions is proposed. Methods of accounting for electronic money and crypto-objects are defined, which are specified in the accounting policy of the enterprise and fully correspond to the principles of the functioning of the electronic transaction system. The influence of the elements of the accounting policy of the enterprise on the provision of economic and cyber protection of the system of electronic transactions is substantiated. Taking into account all the features and characteristics of electronic and cryptographic funds in the accounting policy creates a high-quality informational, instructional and regulatory field for the effective management of electronic transactions.

The practical implementation of the company's accounting policy in the organization of accounting and control of electronic transactions in various organizational formats requires further research and development.

accounting, accounting policy, electronic transactions, electronic money, crypto objects

Одержано (Received) 20.04.2024

Прорецензовано (Reviewed) 06.05.2024

Прийнято до друку (Approved) 27.05.2024

УДК 657.6

JEL Classification: M40, M41, D24

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).196-208](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).196-208)

М.З. Задорожний, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

Актуальні питання визнання необоротних активів у будівництві

Найбільшу частку серед активів підприємства займають необоротні активи. Враховуючи варіативність, комплексність та системність визнання необоротних активів, ускладненим є їх відображення у бухгалтерському обліку та звітності підприємств. Додаткові труднощі в облікове відображення операцій з необоротними активами вносить галузева специфіка підприємства. Зокрема, унікальною галуззю у контексті використання необоротних активів є будівництво, що значно впливає на методику та організацію обліку.

Мета статті полягає в ідентифікації критеріальних рис визнання необоротних активів з позиції облікової теорії та обґрунтування їх впливу на практику бухгалтерського обліку з врахуванням галузевих особливостей будівельної галузі економіки України.